

Мр **Ивана Ерић**, дипл. библиотекар
ЈУ Матична библиотека Источно Сарајево
ivana.eric@matbibli.rs.ba

УДК: 027.625:316.77
DOI: 10.7251/BSCSR1706055E

КУТАК ЗА ТИНЕЈЦЕРЕ: УЛОГА МЕДИЈСКЕ ПЕДАГОГИЈЕ

Сажетак: У овом раду говорићемо о томе како су се традиционалне библиотеке нашле пред великим изазовима на који начин да привуку тинејцере у библиотеку када је у сваку пору нашег друштва ушла модерна технологија која им одвлачи пажњу од традиционалних вриједности. Самим тим, дигитално доба пружа им нове начине доживљаја и приказивања одређених друштвених сфера. Посветићемо и пажњу појму медијске педагогије и медијске писмености и њиховом утицају на свијест и понашање младих. У нашим библиотекама млади долазе како би узели лектуру, критике које се односе на лектуру и када пишу матурске радове. Међутим, за њих би требало стварати кутак у којем би могли да слушају музику, читају стрипове и часописе, гледају филмове, серије и документарне (едукативне) емисије. Такође, било би добро организовати и низ радионица различитих профила на којима би млада популација могла да покаже своју креативност. Могли би да осмишљавају одређене пројекте које би реализовали путем бесплатних апликација (Gimp, Window Movie Maker, Audacity и друге), а помоћу којих би израдили кратке фото-филмове. Требало би их подстаћи да ти филмови представљају њихове личне импресије свијета око њих. С обзиром на то да млади велики дио времена проводе на друштвеним мрежама, наша је обавеза упозорити их на опасности које вребају на интернету, информисати их о ауторским правима и приватности. Услови које морамо створити тинејцерима у дигиталном добу јесу: осјећања безбједности, удобности, дружење са својим вршњацима, остваривање властитих идеја, развијање критичког мишљења и многе друге. Морамо бити у дослуху с њима, покушавајући „испуњавати њихове жеље“, корак по корак до зацртаног циља.

Кључне ријечи: млади, интернет, радионице, тинејцерски кутак, дигитално доба, друштвене мреже, друштвене заједнице, ауторска права, медијска педагогија, медијска писменост

Увод

Тинејџере морамо прихватити и схватити као битан дио корисника библиотеке. Не смијемо у њима побудити страх да су несхваћени и неприхваћени, као и осјећање да њихове потребе нису битне и да су оне само продукт њиховог младалачког бунтовништва. Мислим да су библиотеке право мјесто да младим људима пруже подршка и разумијевање. Знамо да је, из техничких и финансијских разлога, тешко створити кутак за тинејџере. Већина библиотека има проблем са простором, али и новцем којим би опремили оно што је тинејџерима потребно. А потребно им је мјесто гдје могу да слушају музику, читају часописе и стрипове, гледају филмове, серије и документарне (едукативне) емисије, као и миран простор у које могу да пишу домаће задатке и уче. Не смијемо од библиотека стварати мјеста од којих тинејџери зазиру и избјегавају их, или оно најгоре - да улазе у библиотеку кад баш нешто морају да прочитају или да подигну књигу кад то што им треба нису пронашли на интернету. За њих библиотеке требају да буду мјеста у којима се осјећају опуштено, заштићено и сигурно, један чудесан кутак у којем могу да сањаре и казују своје идеје. Према ријечима Сјузан Хигинс: „Čak i kada mladi prednost daju veb zbirkaма, mreži MySpace, blogovima i interaktivnim igrama pre nego knjigama, njima je potrebna socijalizacija i priča koju pruža biblioteka kao mesto, i ne samo zbog popularnih štampanih zbirki i Internet pristupa elektronskim knjigama, već i zbog toga što je biblioteka deo društvenog miljea.“¹

Адолесценција је вријеме наглих вишезначајних промјена које се дешавају брзо и када од умиљатог и дивног дјетета добивамо непрепознатљивог бунтовника. Нити су дјеца нити су одрасли. Њихов свијет је много комплекснији него што ми сами то желимо да прихватимо или схватимо

---

¹ Higinis, Sjuzan: *Javne biblioteke i službe za mlade*, Beograd, Narodna biblioteka Srbije, 23. str.

као да ни сами никад нисмо прошли тај период живота. Данас је то много теже. Комуникација са тинејџерима је отежана јер су прикопчани за разне електронске технологије као за апарате за дисање без којих не могу да живе. Адоле-сценција означава почетак самосталног мишљења млади, када они критички износе ставове о животу. То је група младих од 12 до 18 година.

Није легално све што је бесплатно!

У Загребу сам учествовала на радионици Гете института под називом Апдејт књижница за младе и млађе одрасле, на којој су предавачи из Градске библиотеке у Минхену говориле о свом раду са младима у библиотеци и показали нам примјере тог рада. Њихово излагање односило се на представљање радионица Градске библиотеке у Минхену на тему друштвених мрежа, као и рад у програмима Gimp², Windows movie maker³ i Audacity⁴. На основу ова три програма која су бесплатна за „скинути“ са интернета могу се израдити кратки фото-филмови помоћу којих бих тинејџери учили обраду фотографије, аудио-снимка и монтажу.

Међутим, оно што је најважније, младим људима би се пружила прилика да буду креативни и покажу шта их интересује, колико могу и шта желе. С обзиром на то да млади велики дио времена проводе на интернету, морамо их упозорити на опасности које вребају на друштвеним мрежама, али и информисати о ауторским правима и приватности. Тинејџери, али и одрасли преузимају информације са интернета без икаквих сумњи да много тога није дозвољено. На примјер, не би смјели никога фотографисати без његовог допуштења и те исте слике објављивати на друштвеним мрежама или користити у неке друге сврхе,

---

² <http://www.gimp.org/>

³ <http://windows.microsoft.com/en-us/windows/movie-maker>

⁴ <http://www.audacityteam.org/>

попут прављења фото-филмова, реклама, једном рјечју, користити слике у промотивном смислу. На интернету постоје веб странице које нуде фотографије без лиценцих права, а то су:

<http://creativecommons.org> и
<http://search.creativecommons.org>.

Тинејџерима морамо скренути пажњу на злоупотребу ауторских дјела или пиратерију. Потребно им је рећи да не могу при изради својих пројеката користити музику познатих извођача јер на тај начин долази до кршења ауторских права и могућих тужби, а прије свега, до укидања њихових страница, пројеката, блогова и других радова са интернета. Живимо у дигиталном добу када се већ одавно говори о ауторским правима дигиталног материјала, јер, према ријечима Ане Герц: „*zaštita autorskog prava, koja je definisana na štampano djelo, primjenjuje se i na druge forme kopije za diseminaciju uključujući i audio i video oblike, kao i tekst instaliran na webu.*“⁵ Младим људима, будућим студентима и академским грађанима, треба говорити и о плагијату. Тачније, о томе да не смију туђе идеје, дјела, слике, податке, текстове, фотографије, музику и друго прихватати као сопствене идеје и креације.

Тинејџери морају бити упозорени на повреду њихове приватности, као и на то како они могу нарушити нечију. Треба им скренути пажњу да не остављају или откривају личне податке о себи на сумњивим сајтовима, посебно шифре (password) за приступ базама, пошти и слично; уписивати бројеве кредитних картица на интернету, итд. Такође, потребно је разговарати са њима да путем интернета не праве групе у којима шире мржњу, расизам, национализам, хомофобију, исмијавање или било какве увредљиве и неморалне садржаје. Поред тога, кршење

---

⁵ Ana Gerc: *Biblioteka u digitalnom okruženju*, Sarajevo, Nacionalna i univerzitetska biblioteka, 2008, str.134.

приватности огледа се у одавању приватних информација приликом попуњавања анкета, формулара, регистрација на веб порталима и слања података непознатима.

Кроз радионице са тинејџерима би требало разговарати и о непожељној пошти (spam) и на који начин избјећи њено појављивање. Потребно је кренути од тога да не смију свакоме остављати приватне мејлове и да, када добију спам, не отварају већ бришу, као и да постоји могућност инсталирања филтера и софтвера на сервер који би „пречишћавали“ њихову пошту.

На интернету постоји „стотине ситница“ на које би смо требали упозорити тинејџере, попут преузимања (download), колачића (cookies), онлајн коцкања и клађења, да не посјећују странице на којима се приказују стварне слике туче, тортуре, сакаћења, мјеста несрећа. У 2009. години потписан је Европски договор о унапређењу сигурности интернета за млађе од 18 година чији је циљ да се побољша безбједност малољетника на друштвеним мрежама. Овај договор је потписало 17 водећих друштвених интернетских мрежа: Dailymotion, Facebook, Google, Youtube, Microsoft Europe, MySpace, Yahoo!Europe, Netlog, Arto, Bebo, Giovani.it, Hyves, Nasza-klaza.pl, One!it, Skyrock, Stutivz, Sulake/Habbo hotel и zap.lu.⁶

У развијеном свијету технологије која има своје предности и мане, тинејџере морамо подједнако обавијестити и информисати о обома, са посебним акцентом на ово потоње, које је илегално и штети њиховим етичким и друштвеним нормама. Данас скоро сви лаковјерно остављају мноштво информација о себи путем интернета, а сматрамо да су тинејџери најосјетљивија и најлаковјернија група. Они желе да посредством друштвених мрежа да упознају пријатеље, „љубави“, да путују, купују, једноставно – да себе остварују као одрасле и потпуне личности. Интернет им то омогућава јер могу лажно да се представљају, сматрајући да то са

---

⁶ Ови подаци преузети су из књиге Ane Gerc: *Biblioteka u digitalnom okruženju*, Sarajevo, Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, 2008, 35 str.

собом не доноси никакве посљедице. Код нас још увијек нису довољно добро законски регулисани злоупотреба и контролисање компјутера и интернета. Под злоупотребом Интернета подразумејува се:

- нелегални и неовлаштени приступи,
- злоупотреба уређаја,
- повреда приватности,
- неморални и увредљиви садржаји,
- плагијатизам,
- повреда ауторских права,
- спам,
- разни вируси,
- хакери и др.

Медијска педагогија

Код нас се још увијек мало зна о појму медијске педагогије, а која је врло битан сегмент библиотечког пословања са младима. Медијска педагогија представља утицај медија на понашање младих с аспекта социопедагогије, социопсихологије и социополитике. Она се бави анализом медијских садржаја и њиховог утицаја на развијање критичког мишљења код тинејџера. Негативан утицај медија на појединце посебно се огледа у образовању тинејџера који ставове прочитане са интернета или неког медија преузимају као сопствене и креирају мишљења према друштвеним дискурсима који су наметнути. На тај начин медији и те како утичу на развој друштвене комуникације међу тинејџерима. Медијска педагогија као научна дисциплина је релативно млада дисциплина. У позадини ове дисциплине стоје различите науке попут социологије, семиотике, лингвистике, психологије и многих других. Намеће се питање: колико медији утичу на формирање свијести и понашање младих? Медији представљају низ симбола који требају бити декодирани јер је тако могуће спријечити

негативан утицај на тинејџере. Врло је битан појам медијске компетенције која означава тумачење медијских садржаја, а ти садржаји се анализирају кроз призму когнитивних сазнања, моралних, социјалних и естетских. Појам медијске педагогије изузетно је битан за школске библиотекарe јер се преплиће симболично и суштинско са пратећим наставним и педагошким активности.

Развојем нових технологија долази до све већих медијских слобода што је створило потребу за медијским описмењавањем адолесцената. Тинејџери медијске садржаје прихватају углавном онако како им се и сервирају, тако да их можемо сматрати дјелимично писменим. Под медијском писменошћу подразумијева се могућност свјесног тумачења медијских симбола. Медијска писменост као термин је у употреби од седамдесетих година 20. вијека, али потреба да се о њој говори данас је више него изражена. Важно је младе људе образовати да буду медијски освијешћени и способни да анализирају медијске садржаје у ери врло брзог напретка информационих технологија. У неким земљама попут Шкотске, Финске и Канаде уведен је у школски програм предмет медијско образовање.

Када говоримо о медијима и његовом утицају на тинејџере, треба да утврдимо колико они користе масовне медије и које садржаје воле да гледају и читају. Медији су постали врло значајан сегмент социјализације у савременом друштву. Тинејџере треба образовати да могу препознати шта се крије иза медијске поруке. Да ли је то новац, моћ или вриједност? Како би најбоље схватили медијске садржаје, требају прво научити:

- декодирати, разумјети, оцјењивати све облике медија;
- читати, креирати и оцјењивати текст, слике, звукове, или било коју комбинацију ових елемената.⁷

---

⁷ Драгана Рашевић: *Медијска писменост као дио образовања у добу глобално умрежене комуникације*, Пале: филозофски факултет, 2014, стр. 568.

Медији су створили хипертекстуалност коју је тешко протумачити, а они нас управо информишу и образују. Водећа виртуелна социјална мрежа у свијету је Фејсбук, а потом слиједе Твитер, Инстаграм, Гугл плус, ЛинкедаИн и сличне. Оне омогућавају да само једним кликом рушимо све временске и просторне препреке. Према ријечима Љубомира Зубера: „Медијска писменост подразумијева савладавање елементарног умијећа препознавања и тумачења визуелних симбола, рекламних порука, преко умијећа читања и попуњавања дијаграма и образаца, до много виших нивоа, као што су употреба компјутера за добијање информација, разумијевање односа знака и значења, намјере и поруке и одговоре на медијско саопштење.“⁸

Сами смо створили потребу да добијемо информације што брже користећи интернет услуге, а често не провјеравамо њихову тачност, што доводи до ширења нерелевантних информација. Тако да је интернет постао технологија, култура и алат.⁹

Пројекат „Кутак за тинејџере“ Матичне библиотеке Источно Сарајево

Један од пројеката Матичне библиотеке Источно Сарајево је „Кутак за тинејџере“. Смисао кутка је у подстицању креативности код тинејџера, задовољењу њихових потреба за комуникацијом, савладавању различитих вјештина, јачој мотивацији и осјећању самопоуздања, као и интензивном социјалном учењу. Пробудити у њима љубав према књизи, говору, игри и свему ономе што занима младе кроз радионице, трибине и причаонице. Циљ је да Матична библиотека Источно Сарајево буде мјесто гдје ће млади квалитетно да проводе слободно вријеме, мјесто сусрета и комуникације

---

⁸ Љубомир Зубер: *Медијска писменост – пут ка слободној комуникацији*, Пале Филозофски факултет, 2015, стр. 480.

⁹ Татјана Вулић: *Друштвене мреже као комуникацисјки канал традиционалних медија*, Пале: Филозофски факултет, 2014, стр. 474.

унутар те друштвене групе, мјесто гдје ће развити осјећање припадности групи и које ће подићи квалитет њиховог живота. Желимо да кроз низ радионица пренесемо на тинејдере развијање толеранције, научимо их разбијању стереотипа и предрасуда, превенција болести зависности и здравом живота, тимском раду, приступ разноликим културним садржајима, као и да промовишемо волонтеризам и волонтерски рад.

Све ово можемо успјети креирајући радионице попут: **МУЗИЧКЕ РАДИОНИЦЕ** - у којој тинејдери могу да покажу своја музичка интересовања и таленте. Упознавали би се са различитим музичким стиловима и инструментима, а били би организовани и часови на којима би могли да уче свирати неки инструмент и пјевати. Наравно, музику прати и плес, па би се младима могло понудити учење неког плеса, од класичних до модерних.

ШКОЛА СЛИКАЊА - у којој тинејдери своју машту и креативност преносе на папир оловком, темперама, бојицама, употребом колажа и туша. Учили бу да израђују сувенире, накит, привјеске. Било би добро омогућити им радионице гдје могу учити технику лијепог писања – калиграфију, као и оригами.

BOOK CAFE - у овој радионици би се скупљали „заљубљеници“ у читање. Могли би да обрађују различите теме, осмишљавају изложбе за битне догађаје и датуме из живота познатих личности из свих области људског знања.

НОВИНАРСКЕ РАДИОНИЦЕ - у којој тинејдери усавршавају таленат за писање и истраживање; организују квиз такмичења, конкурс за најсмјешнију или најбољу фотографију; покрену информативни билтен намијењен тинејдерима, итд.

ВЕБ КУТАК - омогућава младима претраживање информација на интернету, израду плаката и лога, служење мејлом, израду веб страница, учење о програмима (word, excel, power point), обрада фотографија...

TEEN CENTER - је назив програма намијењен за пружање

психосоцијалне подршке тинејџерима. На радионицама разговарају са стручним лицем које им помаже да ријеше конкретне врсте проблема са којима се у овом периоду живота суочавају. У оквиру ове групе са младима ће се разговарати о стресу, болестима зависности, о томе како да уче и правилно изаберу факултет и будућу професију, разумијевању других и итд. У овој радионици би требали да раде млади и образовани људи: психолози, педагози и социолози.

THE CORNER - је радионица на којој се проводи програм библиотерапије. Тинејџери на радионицама у групи читају или слушају читање одабраних наслова књига из поезије и прозе. Такође, потребно је подстаћи тинејџере да сами пишу.

СТАРИ ЗАНАТИ – то је радионица у којој би се младима причало о занатима који су заборављени или више нису потребни, а дио су културне баштине њиховог народа. По могућности, организовало би се представљање неких од заната (ткање, вез, дунђер), посјета некој радњи, попут обућара, часовничара и других.

ЛУТКАРСКА РАДИОНИЦА - у којој би правили лутке од старих материјала. Тако би се показало младима како уз помоћ старих комада одеће могу направити нешто ново, а уз све то указало би им се на појам рециклаже и битне улоге екологије у свијету. То је забаван и користан начин да проведу своје слободно вријеме спајајући креативне идеје и бринући се о животној средини. Такође, поред израде лутака, учили би и стварање сценографије, костима, измишљање прича кроз које би развијали ликовне и вербалне способности.

ШАХОВСКА РАДИОНИЦА – млади би учили о основама шаха, историји и познатим шахистима, организовала би се такмичења.

ЕДУКАТИВНА РАДИОНИЦА - у којој би учили како да напишу пројекат, попуне разне обрасце, пишу молбе, апликациона писма и слично.

РАДИОНИЦА МОЗАИКА – радионица у којој би могли упутити младе како кроз јефтине и у природи доступне материјале (каменчиће, плочице, цријеп) могу изградити украсне предмете.

Закључак

Тешко је успјети привући пажњу младих ка библиотекарима и створити им безбједан „сајбер“ простор, а потом ријешити одређене етичке дилеме. Усмјеравајући тинејџере шта и како да читају, библиотекари уједно постају и васпитачи који обликују и стварају читалачке навике код младих. Међутим, тинејџери после сами могу разлучити шта желе да читају, прелазећи са лијепе књижевности на друге облике људског знања. Данашњи тинејџери одрастају уз рачунаре, паметне телефоне, видео-игрице, дигиталне апарате и њима су информације у сваком тренутку доступне. Рад с њима захтијева велику пожртвованост јер су они осјетљива група корисника библиотеке. Брзо мијењају мишљења, а још лакше одустају. Морамо их активно укључити у пројектовање радионица и распоређивати их на мјеста која они воле и која има најбоље одговарају према њиховима способностима, талентима и интересовањима.

Увидјели смо да тинејџери своје слободне вријеме углавном проводе у коришћењу разних медијских садржаја. Они највише са својим вршњацима разговарају о филму, музици и игрицама, а врло је тешко о тим садржајима говорити као о фикцијама. Медијско образовање је захтјеван процес који тражи истрајност и способност првенствено родитеља, па онда и наставника, професора и културних радника да створе сигуран мост протока информација од медија до адолесцента на прихватљив и разумљив начин.

Активности младих на друштвеним мрежама представљају апсолутну непознаницу за наставнике, професоре и родитеље. Тинејџерима не треба бранити да користе друштвене мреже и медије већ их само кроз школске програме

морамо образовати о њиховим предностима и манана како би сами могли да уче ризичне ситуације и опасности које вребају. Коришћење друштвених мрежа собом повлачи и одређена питања о медијској писмености младих.

Библиотекари могу користити друштвене мреже у раду са тинејџерима на врло креативан начин тако што ће код младих људи кроз одређене радионице учинити књигу популарном. Такође, могу развијати код њих критичко мишљење, могућност да боље упознају сами себе и друге, стичу нова пријатељства и знања.

Библиографија

1. Bolan Tejni, Kimberli: *Prostori za tinejdžere: preobražaj biblioteke korak po korak*, Beograd: Filološki fakultet, 2009.
2. Бошковић, Драгутин: *Дјеца на Интернету: заштита дјеце од непожељних садржаја*, Бања Лука: Покрет потрошача Републике Српске, 2012.
3. Vulf, Toni: *Kako odgajati tinejdžere*, Beograd: Mali vrt, 2012.
4. Gerc, Ana: *Biblioteka u digitalnom okruženju*, Sarajevo: Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, 2008.
5. Golijanin, Slađana: *Pravo na čitanje u digitalnom okruženju: autorsko pravo i slobodan pristup informacijama: (magistarski rad iz Bibliotekrstva)*, Sarajevo: Filozofski fakultet u Sarajevu, 2010/2011 (neobjavljen rad)
6. Plišin, Vlasta: *Djeca i mediji*, Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, 2001.
7. Higans, Sjuzan I. : *Javne biblioteke i službe za mlade*, Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009.
8. Вулић, Татјана: *Друштвене мреже као комуникацијски канал традиционалних медија*, Пале: Филозофски факулете, 2014. Наука и глобализација: зборник радова са научног скупа, 17-19. маја 2013.
9. Zuber, Ljubomir: *Medijska pismenost – put ka slobodnoj komunikaciji*, Pale: Filozofski fakultet, 2015. Наука и слобода: зборник радова са стручног скупа Пале, 6-8. јуна 2014.
10. Рашевић, Драгана: *Медијска писменост као дио образовања у добу глобално умрежене комуникације*, Пале: Филозофски факултет, 2014. Наука и глобализација: зборник радова са научног скупа, 17-19. маја 2013.
11. Tolić, Mirela: *Medijska kompetencija i odgoj za medije* (2009). Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr.file> (posjećeno 10.04.2016.)

Abstract: The work will be about traditional libraries facing great challenges to bring teenagers into libraries in this time of modern technology that surrounds our entire society and that drove their attention away from traditional values. Therefore, the digital age provides new ways of experiencing and presenting certain social spheres. The young come to our library to take the reading or the reading and criticism or when writing their graduation papers. However, we should create a corner for them where they could listen to music, read comics and magazines, watch movies, series and documentaries (educational programs), organize various workshops where they could show their creativity. They could conceptualize certain projects to be realized through free applications (Gimp, Window Movie Maker, Audacity and others) to help them create a short photo-films. They should be encouraged to make those movies as their own impressions of the world around them. Considering the amount of time the young spend on social networks, it is our obligation to warn them of dangers that lurk on the Internet, copyright and privacy. The conditions we need to provide for teenagers are: the feeling of safety and security, comfort, socialization with their peers, the realization of their own ideas, development of critical thinking and many others. We have to be in cahoots with them, trying to "fulfill their wishes," step by step to the set target.

Key words: the young, internet, workshops, teen corner, digital age, social network, community, copyright, media pedagogy, media literacy.